NL2120

POLICY BRIEF

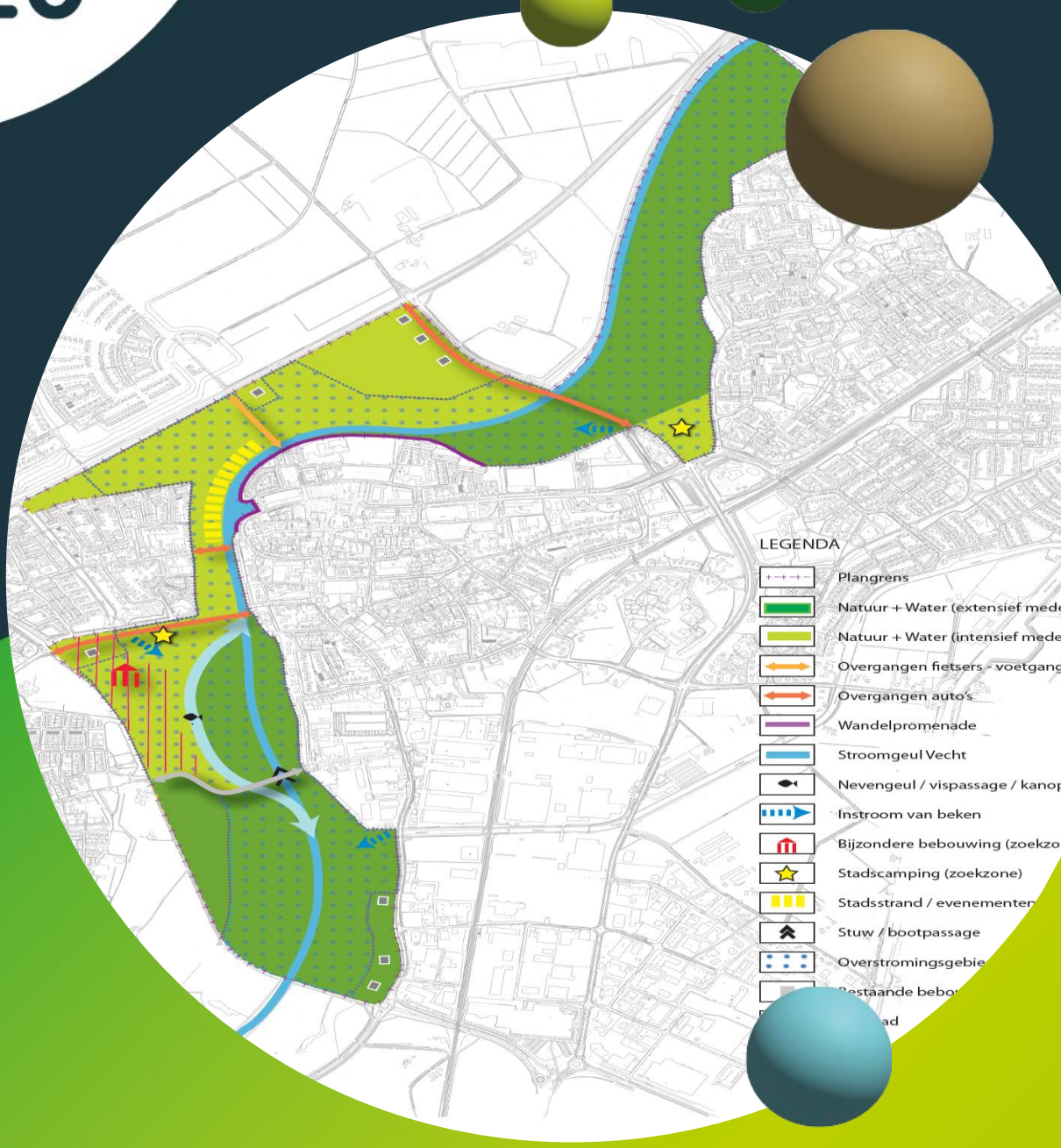

Institutioneel gebruik van brede welvaart

Beleidsinzichten en aanbevelingen

Joris Gort, Sander van den Burg, Trond Selnes
Wageningen Research

2 juli 2026

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Introductie 3
Brede welvaart en Nature-based Solutions 4
Brede welvaart in het beleid 4
Regeerakkoord 4
Rijksnota's: Nationale Water Programma en Ontwerp Nota Ruimte 5
Brede welvaart in bestaande handreikingen 5
Lessen uit de casestudy Ruimte voor de Vecht 7
Brede welvaart als institutionele lijm 7
Brede Welvaart en het kwantificeren van sociale baten 8
Brede welvaart in het gebiedsproces 8
Lessen uit de toepassing van de Sociaaleconomische Impact Scan (SEIS) 9
SEIS: nieuw gereedschap om naar brede welvaart te kijken 9
De toepassing van SEIS bij de Programmatische Aanpak Grote Wateren 10
Beleidsaanbevelingen 11
Conclusie en blik vooruit 12
Referenties 14

Introductie

Brede welvaart gaat over de kwaliteit van het leven en dat een groene gezonde omgeving daar een cruciaal onderdeel van.

Het concept brede welvaart heeft het afgelopen decennium aan tractie gewonnen en wordt inmiddels door vele organisaties gebruikt. In de afgelopen jaren is het concept brede welvaart door nationale, regionale en lokale besluitvormers gebruikt om de niet-financiële waarden van plannen en beslissingen inzichtelijk te maken. Het is ook internationaal een issue geworden. Niet alleen de SDGs kunnen genoemd worden maar er is bijvoorbeeld ook een Wellbeing Economy Alliance (WEALL) met duizenden individuen, bedrijven, meer dan 500 organisaties en 25 landen. Nederland doet ook mee, en er zijn ook 13 organisaties officieel lid van WEAll, waaronder Our New Economy, het Platform DSE, het Thrive Institute en de Triodosbank.[1] Bovendien zijn al ruim 135 Nederlanders persoonlijk lid geworden als Citizens. Er is ook een meer beleidsgericht netwerk van Wellbeing Economy Governments (WEGO) bestaande uit Schotland, IJsland, Nieuw-Zeeland, Finland en Canada.[2]

In Nederland publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) sinds 2017 de jaarlijkse Monitor Brede Welvaart. Het CBS definieert brede welvaart als “de kwaliteit van leven in het hier en nu (inclusief sociale/fysieke leefomgeving), en de mate waarin deze ten koste gaat van latere generaties (duurzaamheid) of mensen elders in de wereld”. De notie van *later en elders* is hier van groot belang om het geheel volwaardig mee te nemen.

De vraag is echter in hoeverre de mens centraal moet staan of de ecosystemen die het leven in breder zin mogelijk maken. Dat is ook de rode draad in deze notitie; hoe kunnen we brede welvaart inzetten voor een beter toekomst. En in de hoe-vraag zit de vraag hoe we de instituties inrichten voor meer brede welvaart. Instituties zijn dan de formele en informele spelregels die gedrag beïnvloed, inclusief de diepere overtuigingen die gedrag ‘structureert’. Een institutionele blik op brede welvaart omvat daarom beleid maar ook de narratieven die het beleid aanstuurt.

Het doel van deze notitie is om het NL2120 consortium en direct betrokkenen bij NL2120 te informeren over enkele institutionele kanten van het gebruik van het concept brede welvaart. In deze policy brief gaan we achtereenvolgens in op

- De relatie tussen brede welvaart en nature-based solutions
- Recente ontwikkelingen in nationaal beleid
- Bestaande handreikingen om brede welvaart mee te nemen in de besluitvorming
- Onze lessen uit de casestudy Ruimte voor de Vecht
- De tool SEIS (Sociaaleconomische impact) als invulling van brede welvaart binnen NL-2120.

We sluiten af met aanbevelingen voor besluitvormers en een blik vooruit waarbij we stil staan bij de vraag hoe NL2120 het concept brede welvaart verder kan gebruiken.

[1] https://milieu.vvm.info/milieu-50-jaar-milieubeleid/draagvlak-voor-een-welzijnseconomie-groeit/
[2] https://www.weforum.org/stories/2025/08/well-being-economy-people-planet/

Brede welvaart en Nature-based Solutions

Brede welvaart en Nature-based Solutions (NbS) zijn sterk aan elkaar verbonden. Brede welvaart gaat over meer dan geld verdienen; het gaat over welzijn, sociale cohesie en gezondheid, over welvaart door een goed milieu, de kwaliteit en de veiligheid van de omgeving.

NbS gebruiken natuurlijke processen voor de grote maatschappelijke uitdagingen waar we voor staan: klimaat, water, voedsel, en andere. Door oplossingen te kiezen die de kwaliteit van ecosystemen versterken in plaats van schaden, dragen NbS bij aan onder andere wateropslag, waterzuivering, hout, koolstofopslag, groene recreatie, en biodiversiteit. Het dekt ook zaken als gezondheid, mental wellbeing, duurzame landinrichting. Bovendien gaat het om het laten zien dat NBS bijdragen aan oplossingen die op de lange termijn goedkoper en houdbaarder zijn dan grijze oplossingen en tegelijkertijd aanvullende voordelen hebben, zowel financieel als in termen van brede welvaart. Binnen NL2120 gaat het dan om een beter beeld te krijgen van wanneer je beter voor een grijze oplossing kan kiezen, wanneer voor een NBS en wanneer voor een mix.

Het concept brede welvaart is relevant voor NBS omdat het brede welvaart (a) de meervoudige waarde van natuur zichtbaar maakt, (b) de lange termijn effecten meeneemt, (c) niet alleen economische groei centraal stelt en (d) bedoelt is om te helpen bij het maken van duurzame en integrale beleidskeuzes.

Brede welvaart in het beleid

Regeerakkoord

Het Coalitieakkoord 2026-2030 *Aan de slag*, van 30 januari 2026, besteedt aandacht aan brede welvaart in het streven naar een samenhang tussen economische groei, sociale opgaven en klimaat- en energiedoelen. Het regeerakkoord zegt hierin het sociale (bestaanszekerheid) te willen integreren met ruimtelijk-economische doelen en milieudoelstellingen. Brede welvaart wordt twee keer genoemd, beide keren in het kader van ondernemerschap, en beide keren vrij algemeen. Er komen hierop echter kritische geluiden van diverse maatschappelijke organisaties en vakbonden. De kritiek van planbureaus als CPB, PBL en SCP is dat brede welvaart vooral retorisch ingezet wordt om korte termijn keuzes te ondersteunen en vervolgens plannen maken die ten koste gaan van de brede welvaart voor toekomstige generaties. Het SER heeft in 2024 een advies uitgebracht over brede welvaart en heeft dat ook gedaan in een brief aan de informateur, waar het adviesorgaan opriepen tot een sterkere focus op brede welvaart in de uitwerking van het beleid. In het advies legt het SER uit dat klimaatadaptatie essentieel is voor onze toekomstige brede welvaart. Maar, zo stelt de SER, het is nu ook nog te vrijblijvend ingevuld en de overheid meer regie nemen in de inrichting van de ruimte.

Rijksnota's: Nationale Water Programma en Ontwerp Nota Ruimte

Recente ruimtelijke beleidsnota's verwijzen naar brede welvaart als een sturend kader. Het uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2050 (versie 4 maart 2026), voor de uitwerking van het Nationale Waterprogramma, ziet brede welvaart als een denkkader voor de Zuidwestelijke Delta om de meerwaarde van maatregelen niet alleen in termen van veiligheid en kosten te beschouwen, maar ook vanuit hun maatschappelijke en regionale betekenis. Deze brede blik, stelt men, maakt zichtbaar wat voorheen buiten beeld bleef: de betekenis van maatregelen voor mens , natuur en samenleving op de korte en lange termijn. Centrale begrippen als meervoudig ruimtegebruik en gebiedsgericht werken worden nadrukkelijk gerelateerd aan brede welvaart. Brede welvaart wil men benutten voor het opbouwen van een afwegingskader voor de Zuidwestelijke Delta om alternatieve oplossingen af te kunnen wegen. Zo komen waarden als veiligheid, leefomgeving, natuur, economie en kansengelijkheid aan bod. Het gebiedsgerichte staat centraal voor het bepalen waar maatregelen het meeste maatschappelijke rendement opleveren. Voor de toepassing van brede welvaart binnen de Integrale Voorkeursstrategie stelt men dat er bewuste keuzes worden gemaakt voor niveau, doel en functie van het concept. Brede welvaart is een strategisch kompas is om een volgende stap te zetten in integrale besluitvorming. Het is een onderdeel van een dialoog over brede welvaart als middel om samenwerking tussen sectoren, bestuurslagen en maatschappelijke partners te verdiepen.

Ook de Ontwerp Nota Ruimte benut het begrip brede welvaart. Er wordt vastgesteld dat Nederland brede opgaven kent: een open strategische autonomie; een blijvende veerkrachtige economie; zekerheid van energie, water en grondstoffen; een gezonde leefomgeving die ervoor zorgt dat onze (brede) welvaart, veiligheid en zekerheden garanderen. Brede welvaart wordt in verband gebracht met gebiedsprocessen, zoals in Moerdijk, Limburg Centraal en Zuid- en Oost Drenthe. Voor de regio Zuid- en Oost-Drenthe, bijvoorbeeld, ziet men in de Nota Ruimte brede welvaart as een onderdeel van de groeipotentie in de regio. Zo werken de regio partners samen met het Rijk aan een Ontwikkelperspectief in het kader van het Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR). Als bouwsteen wordt het Ontwikkelperspectief uit de deelstudie 'Ruimtelijke verkenning Brede Welvaart' van het MIRT-onderzoek Nedersaksenlijn benut.

Brede welvaart in bestaande handreikingen

Zoals boven aangeduid is het begrip brede welvaart aan het institutionaliseren in besluitvormingsprocessen rond de ruimte in Nederland. Het PBL heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling en ook een eerste institutionalisering van methodieken om brede welvaart te meten. In de afgelopen jaren is ingezet op drie ontwikkelingslijnen.

De eerste ontwikkelingslijn richtte zich op de vraag hoe brede welvaart verankerd kan worden in de rijksbegroting. Samen met het SCP en CPB zijn stappen gezet om brede welvaart voor de lange termijn te verankeren in de begrotingssystematiek. Het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2022 bevat voor het eerst een uitgebreid overzicht van de ontwikkeling van brede welvaart. In de Miljoenennota 2024 wordt de stand en ontwikkeling van brede welvaart en de verschillende inhoudelijke thema's beschreven. In de miljoenennota van 2025 wordt het concept brede welvaart ook wel genoemd maar is het geen basis voor het stellen van prioriteiten. Voor de Ontwerp-Miljoenennota 2026

adviseerde de Raad van State wel brede welvaart te benutten voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat, als onderdeel van een samenhangend analysekader dat prioriteiten, randvoorwaarden en keuzemogelijkheden integraal in beeld brengt. Uiteindelijk staan er in de Miljoenennota van 2026 twee referenties naar de Monitor Brede Welvaart van CBS, maar verder staat er niets erover in de tekst. En het verwijst ook naar het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) over publieke investeringen waar men meldt dat de statistische definitie van publieke investeringen te nauw is, omdat de andere vormen van kapitaal – menselijk, natuurlijk en sociaal kapitaal - ook belangrijk zijn voor de toekomstige welvaart.

De tweede lijn betreft de ontwikkeling en bewustwording van het concept brede welvaart in de regio. In het onderzoeksprogramma 'Brede Welvaart in de Regio' heeft het PBL in de periode van 2019 tot 2022 kennis ontwikkeld ten behoeve van beleid om brede welvaart in de regio te vergroten. Deze website biedt een overzicht van de inzichten die uit het onderzoeksprogramma zijn voortgekomen. Deze documenten hebben in het algemeen een informerende, educatieve functie.

Als derde lijn is de relatie tussen brede welvaart en aanpalende begrippen als MKBAs verder uitgewerkt. Het CPB en het PBL hebben onderzocht hoe het brede welvaartsperspectief beter kan worden meegenomen in maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA's). De publicatie 'Maatschappelijke kosten-batenanalyse en brede welvaart' geeft ruim twintig concrete aanbevelingen. De aanbevelingen zijn een aanvulling op de Algemene MKBA-Leidraad die het CPB en PBL in 2013 hebben opgesteld. Als afgeleide hiervan is onder andere de Werkwijzer MKBA bij MIRT ontwikkeld, welke regels geeft voor de uitwerking van MKBA's van MIRT projecten, inclusief overwegingen op het gebied van brede welvaart.

Er is ook nog een ontwikkelingslijn die niet vanuit PBL loopt, maar via beleid, en dat is het Beleidskompas. Dat is een relatief nieuw handleiding en werkwijze die afkomstig is van het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK). IAK is tegenwoordig opgegaan in het Beleidskompas, en het is de centrale werkwijze van de Rijksoverheid om de gevolgen van nieuw beleid of regelgeving in kaart te brengen. In een interview[3] over brede welvaart & SDG's leggen de coördinatoren van BZ, BZK en EZK in 2023 uit dat er naast financieel-economische gevolgen van beleid ook meer aandacht voor andere welvaartsgevolgen, zoals duurzaamheid, inkomensverdeling en inclusie, de zogenoemde brede welvaartsgevolgen van beleid. Ook binnen de Verenigde Naties hebben we afgesproken aan dergelijke doelen bij te dragen (Sustainable Development Goals).

De coördinatoren leggen de nadruk op de behoefte aan samenhangend sturen op een bredere set aan waarden voor zowel nu als in de toekomst. Een te nauwe blik op de voornamelijk economische doelen en te weinig aandacht voor neveneffecten (zoals stikstofemissies) van beleid kunnen problemen genegeerd of verergerd worden en de toekomstige brede welvaart komt onder druk te staan.
De coördinatoren zien in de maatschappij en bij decentrale overheden allerlei organisaties en burgerinitiatieven links leggen tussen verschillende doelen, zoals economische- en milieudoelen. Ook binnen de ministeries zijn er initiatieven. BZ werkt aan de samenhang van

[3] https://www.kcbr.nl/ontwikkelen-beleid-en-regelgeving/beleidskompas/hulppaginas/praktijk/best-practices/interview-brede-welvaart-sdgs-een-nieuw-perspectief-op-vooruitgang

de SDG-uitvoering; IenW heeft een denkkader ontwikkeld voor de eigen beleidsmakers; EZK werkt aan een brede visie op de toekomstige economie; LNV heeft veel ervaring opgedaan met Regiodeals en Fin kijkt naar betere inbedding in de begrotingscyclus (o.a. door het opnemen van brede welvaartsprioriteiten in de Miljoenennota). De coördinatoren zeggen ook dat de centrale overheid dit ook steeds beter moet doen om elkaar echt te versterken. De planbureaus maken indicatoren voor brede welvaart, zodat de samenhangen en trade-offs zichtbaar worden. Maar, ze waarschuwen ook: het is nog geen automatisme dat brede welvaart en SDG's aandacht krijgen in de beleids- en begrotingscyclus. De coördinatoren benadrukken dat

> *"uiteraard moeten we juist ontkokeren en samen een interdepartementale aanpak bedenken. Hiervoor wordt onder andere gekeken naar integratie in het Beleidskompas (voorheen bekend als IAK)."*

De vraag is dan of de vaak diepgewortelde verkokering en fragmentatie van de besluitvorming een regie op de integrale samenhang toelaat. Inmiddels ziet bijvoorbeeld De Verenging van Nederlandse Gemeenten VNG brede welvaart wel als een overkoepelde kompas voor beleid, om uit het denken in hokjes te komen. En er is ook ervaring opgedaan in het benutten van brede welvaart binnen regionale processen. Hier kijken we naar een van deze gebiedsprocessen.

Lessen uit de casestudy Ruimte voor de Vecht

We hebben gezien dat er beweging is op verschillende niveaus van besluitvorming als het gaat om brede welvaart. Maar wat zien we als we dicht op een gebiedsproces zijn? Om een beter zicht te krijgen op het gebruik van brede welvaart in ontwikkel- en besluitvormingsprocessen is als onderdeel van NL2120 een casestudy uitgevoerd. De hieronder geformuleerde lessen komen voor literatuuranalyse en uit interviews met beleidsbetrokkenen binnen de regiodeal (en nu regionaal platform) Ruimte voor de Vecht. Deze casus biedt inzicht in een succesvolle, gezamenlijke ontwikkeling waarin aandacht is geweest voor de inpassing van NBS. De casus is geselecteerd in overleg met NL2120 onderzoekers welke in een eerder stadium een inventarisatie van lopende initiatieven hebben gemaakt. De casestudy bestond uit document analyse en een aantal semigestructureerde interviews met betrokkenen. Een uitgebreider beschrijving van de casestudy en bevindingen wordt gegeven in een wetenschappelijke publicatie (in voorbereiding).

Brede welvaart als institutionele lijm

De eerste bevinding is dat brede welvaart als institutioneel narratief kan helpen in de (regionale) ontwikkeling van NBS: het biedt een overkoepelend verhaal dat sociale, ecologische en economische doelen kan verbinden.

De integrale belofte van NBS — het adresseren van zowel sociale als ecologische problematiek—vereist hierin een institutioneel aanpak waar de discourse centraal staat: Brede welvaart helpt om het integrale te benadrukken binnen (voornamelijk) publieke partijen: het is te zien als visievormend of coalitievormend begrip.

Kwartiermakers zijn cruciaal om een verbindend narratief neer te zetten. Voor succesvolle implementatie van klimaat-adaptieve oplossingen die verantwoordelijkheid van verschillende partijen verwachten is een verbindend persoon, met een verbindend narratief, belangrijk. Noodzakelijk zijn de stimulerende factoren: een *coalitie* van willende partijen; beschikbaar *geld* voor de specifieke uitvoering; en een gezamenlijk beleefde *urgentie*. Brede welvaart kan hiermee helpen om coalities te sluiten, verbindingen te vinden en de stip op de horizon te definiëren.

Brede Welvaart en het kwantificeren van sociale baten

Het kwantificeren van brede welvaart kan het gesprek tussen partijen vernieuwen maar ook vernauwen. Kwartiermakers benadrukken dat de kracht van brede welvaart ligt in het sluiten van coalities. Een te sterke en te vroege focus op meetbaarheid, waarin brede welvaart aspecten nauw worden gedefinieerd, kan de gezamenlijke zoektocht naar institutionele verbinding stil leggen.

Betrokkenen geven aan de brede welvaart monitor van het CBS weinig te gebruiken: de indicatoren missen veelal kwalitatieve aspecten. Cijfers kunnen wel ondersteunend werken aan het gezamenlijk proces rondom de invulling van brede welvaart. Het nut van brede welvaart is niet het verbeteren op indicatoren, het is het faciliteren van een gezamenlijke blik op projecten zodat, bijvoorbeeld, natuurverbetering, werkklimaat en waterveiligheid beter in verbinding komen.

Brede welvaart in het gebiedsproces

De kracht van brede welvaart in de regiodeal Ruimte voor de Vecht was het creëren van een gezamenlijke institutionele taal voor meervoudige waarde. Zo wisten de organisaties dat ze aan een overkoepelend verhaal werkte waarvan er een actieve rol voor eigen invulling lag. Dit gaf partijen eigenaarschap over het gezamenlijk narratief. In 2019 is in Overijssel de regiodeal Ruimte voor de Vecht van start gegaan, onder de noemer “Brede welvaart in het Vechtdal”. Hierbij kwamen 13 maatschappelijke en publieke organisaties samen om te werken aan duurzame ontwikkeling van het Vechtdal. Brede welvaart was een verplichte kapstok voor de regiodeals.

Positief was dat betrokkenen aangeven dat brede welvaart opgerekt kon worden: “het gaf een gemeenschappelijke basis om op voor te boorduren”. Voor algemenere overheden zoals provincies en gemeentes was dit makkelijker te doen, voor taakgerichte instanties zoals waterschappen was dit lastiger.

Negatief was de ervaring van de verplichte invullen van CBS indicatoren voor de Monitor Brede Welvaart. De algemene indicatoren sloten niet goed aan bij de regionale en lokale invulling van de Vechtdal projecten. Het gebruik van brede welvaart werd vooral gebruikt voor interne communicatie: richting het bestuur van gemeentes, provincies en waterschappen. Naar het buitengebied werd het gebruik actief vermeden.

De kracht van brede welvaart in de regiodeal Ruimte voor de Vecht was het creëren van een gezamenlijke institutionele taal voor meervoudige waarde. Zo wisten de organisaties dat ze

aan een overkoepelend verhaal werkte waarvan er een actieve rol voor eigen invulling lag. Dit gaf partijen eigenaarschap over het gezamenlijk narratief.

Lessen uit de toepassing van de Sociaaleconomische Impact Scan (SEIS)

Binnen NL2120 is een methode ontwikkeld om brede welvaart effecten van een NBS in beeld te brengen: de Sociaaleconomische Impact Scan (SEIS). De SEIS methodiek kan gebruikt worden om te identificeren hoe een oplossing voor een ruimtelijke maatschappelijke opgave kan leiden tot een breed scala aan sociaaleconomische effecten, en daarmee bijdraagt aan het oplossen van andere maatschappelijke opgaven. De SEIS brengt sociaaleconomische en brede welvaartseffecten visueel in beeld: in een schema wordt stapsgewijs inzichtelijk gemaakt hoe activiteiten kunnen leiden tot effecten op brede welvaart.

SEIS: nieuw gereedschap om naar brede welvaart te kijken

Een reden voor het maken van een nieuw gereedschap was dat de bestaande methodieken niet altijd goed toepasbaar zijn. Een belangrijk voorbeeld is de methodiek voor MKBA, daarvoor is volledige informatie hebben over de maatregelen en hoe de alternatieven eruit gaan zien nodig. Dat is in de vroege fase van de implementatie van NbS nog niet het geval. Daarnaast kost een MKBA relatief veel en heeft een lange doorlooptijd.

De SEIS omhelst een stapsgewijze (van grof naar fijn) en schematische inventarisatie van de sociaaleconomische effecten van NbS op brede welvaart. De inventarisatie is vooralsnog kwalitatief, maar er wordt gewerkt aan een methode om na de kwalitatieve fase de gevonden effecten ook te kwantificeren. SEIS is nu toepasbaar al voor de vroege planfase – wanneer een gedetailleerde planuitwerking nog niet klaar is – en kan gebruikt worden om een vergelijking te maken tussen effecten van een NBS en een Business-as-usual scenario. De SEIS is relatief snel te realiseren door middel van een literatuurstudie en gebiedssessies met experts. In figuur 1 zien we een uitleg van de SEIS. De methode werkt van onder naar boven, waar telkens een heel blok (een kleur) wordt ingevuld. De manier om dat te doen is bij voorkeur: een vooraf op hoofdlijnen ingevulde SEIS die in gezamenlijke sessies, per blok (maar ook iteratief) wordt aangescherpt.

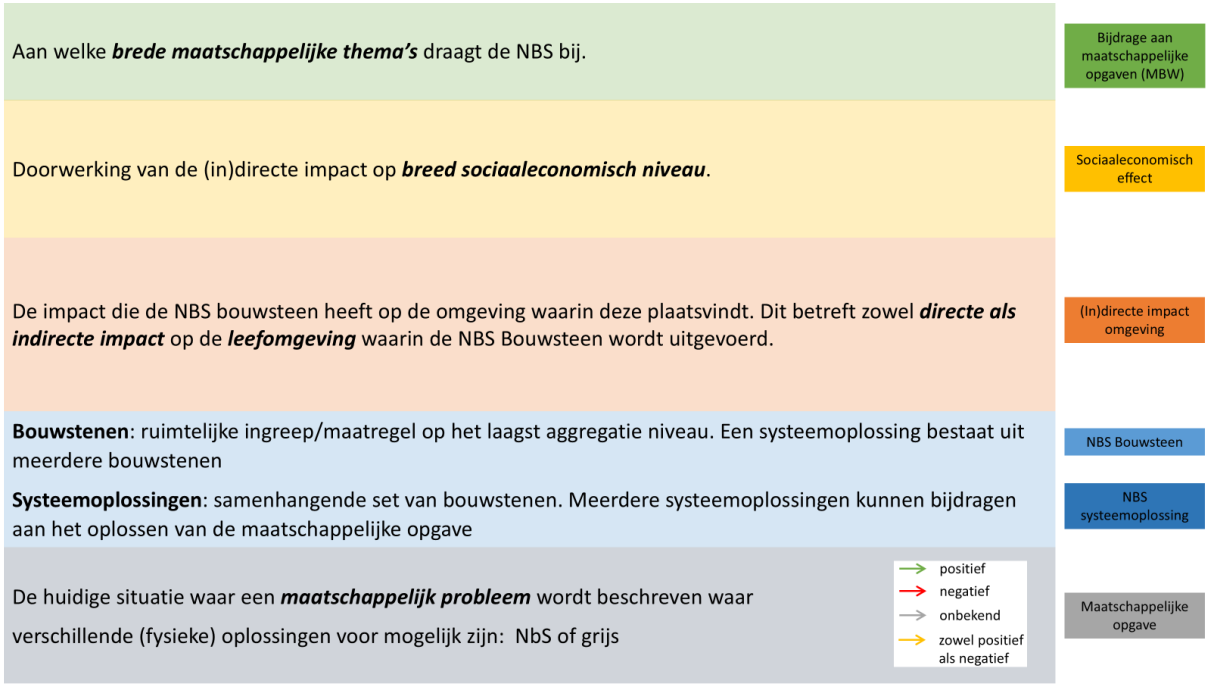

Figuur 1 Schets van de kernpunten uit SEIS (bron:)

De toepassing van SEIS bij de Programmatische Aanpak Grote Wateren

De SEIS methode is ontwikkeld binnen NL-2120 en toegepast in een samenwerking tussen NL2120 en de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). De PAGW heeft behoefte aan inzicht in sociaaleconomische effecten van NbS bij de aanpak van wateropgaven. Bij de aanpak van wateropgaven krijgen (conventionele) civieltechnische oplossingen vaak de voorkeur boven Nature-based Solutions (NBS). Een reden hiervoor is het beperkte inzicht in de sociaaleconomische effecten van NBS; er is onvoldoende kennis beschikbaar over de sociaaleconomische effecten van NBS ten opzichte van een civieltechnische oplossing. Voor PAGW is het belangrijk zo vroeg mogelijk in het proces van beleids- en projectontwikkeling inzicht te krijgen in de potentiële baten van NBS en waar deze baten terechtkomen.

De nieuwe set PAGW systeemmaatregelen bevindt zich nog in een vroeg stadium van ontwikkeling. Zo zijn er nog geen precieze ruimtelijke ontwerpen uitgewerkt of keuzes gemaakt waar deze ontwerpen precies geplaatst worden. Dit maakt het niet mogelijk om in deze fase van planontwikkeling een MKBA uit te voeren op de systeemmaatregelen.

Vanuit de PAGW was er wel behoefte aan inzicht in de sociaaleconomische effecten die deze systeem maatregelen hebben, waar mogelijk kwantitatief. Specifiek was er behoefte aan een methode om in dit ontwikkel stadium relatief snel en met beperkte middelen iets te kunnen zeggen over de sociaal economische effecten van NBS vergeleken met civieltechnische oplossingen zoals dijkverhogingen.

De meerwaarde van SEIS in de analyse voor PAGW was:

- De SEIS kon vroeg in het proces worden uitgevoerd– voordat alle maatregelen volledig zijn uitgewerkt
- SEIS kende en snelle doorlooptijd en er waren minder detailplannen nodig dan andere methoden (bijvoorbeeld MKBA)

- ‘Praatplaat’ - SEIS biedt snel inzicht in brede effecten en mensen kunnen meteen meepraten.
- SEIS was een bruikbaar instrument voor eerste schifting van maatregelen/opties en een opstap naar een narratief en een startpunt voor een variantenstudie/MKBA in later stadium.

In de discussie over de afwegingen rond de meerwaarde van NBS wordt nog vaak over het hoofd gezien dat NbS zich juist op de langere termijn uitbetalen (Eldik et al., 2025). Eldik et al (2025 melden ook dat er in veel gevallen de verwachting is dat NBS lagere onderhoudskosten vragen, en bijdragen aan een hogere leefbaarheid en een grotere klimaatbestendigheid. Toch worden deze baten onvoldoende meegenomen in aanbestedingen of besluitvorming, waarin de nadruk blijft liggen op de laagste prijs op de korte termijn (Eldik et al., 2025). SEIS kan dan een gereedschap zijn voor een breder afweging. Binnen NL-2120 wordt Brede Welvaart al ingezet door het werk met SEIS, gericht op meer inzicht in de meerwaarde van een NBS ten opzichte van een grijze oplossing. Daarmee komt ook de meerwaarde van NBS nadrukkelijker in beeld. En nu volgt een proces gericht op het kwantificeren van de inzichten. .

Beleidsaanbevelingen

Deze aanbevelingen zijn gericht op het gebruik van brede welvaart in projecten en gebiedsprocessen waar NBS een rol speelt, en kan ervoor zorgen dat verschillende gebiedspartners met verschillende agenda’s samen kunnen komen.

1 Discours in beweging zetten: Profileer brede welvaart als samenwerkings-narratief rondom NBS.

Beleidsadviseurs, kwartiermakers en projectpartners kunnen brede welvaart inzetten in een vroeg stadium als onderdeel van een coalitie- en visievormend narratief. De beweging rond NBS heeft een brede blik nodig, want transformatie en sociale voordelen komen niet vanzelf in zulke infrastructuur (Nelson et al., 2020; Biodiversa+, 2021; Anguelovski and Corbera, 2022). In eerste instantie vraagt dit inzet op de kwalitatieve aspecten van brede welvaart, waar beleidspartners ruimte hebben voor interpretatie en er ruimte is voor het gezamenlijk vormgeven van een overkoepelend narratief. Daarna volgt ook de kwantificering van de aspecten. Daar is ook vraag naar, zoals binnen de besluitvorming van water en infrastructuur.

2 Breng actoren, discoursen, hulpmiddelen en spelregels bij elkaar: Stimuleer een samenwerkende beleidscultuur rondom NBS door coalities, geld en urgentie bij elkaar te brengen

Het uitgangspunt van het Rijk om brede welvaart te bevorderen was het creëren van ““een aanpak die bestaat uit een aantal verschillende, samenhangende pijlers” (Staatscourant, 2018). Het gebruik van brede welvaart leert ons dat coalities, geld en urgentie cruciaal is (zie o.a. PBL, 2022). Het lastige is dan om de aspecten van brede welvaart te concretiseren. Het lastige heeft te maken met de toepassing van regels, de vaak beperkte tijdhorizon, de schotten tussen ministeries en de dwingende spelregels die aan de budgetten vastzitten. Brede welvaart dient dan centraal te staan in het werk. We noemen hier drie belangrijke thema waar brede welvaart in het centrum dient te staan:

a. **Coalities**: investeer in kwartiermakers die partijen aan tafel houden, en die processen straks laten lopen door rollen en gezamenlijke doelen te blijven formuleren en brede welvaart in dat proces centraal stellen.
b. **Geld**: bundel financieringsstromen zowel binnen organisaties als daartussen, zodat NBS (en brede welvaart projecten) niet afhankelijk zijn één sectoraal budget. Zorg er wel voor dat er budget wordt gereserveerd voor zulke gezamenlijke projecten. Voor de langere termijn is meer inzicht nodig in kansen voor nieuwe financiële arrangementen, waarbij klimaatrisico's een rol speelt.
c. **Urgentie**: koppel NBS aan urgente regionale opgaven, en zorg dat deze focus over langere termijn gewaarborgd blijft. Momenteel is er wel interesse in brede welvaart maar de praktische meerwaarde dient uitgewerkt worden in concrete projecten.

3 **Co-creatie van kennis: Stel kwantificatie van brede welvaart binnen NBS niet te snel centraal - zorg eerst voor een gezamenlijke visie**

Een grote barrière voor NbS is financiering, en financiers zoeken kasstromen. Die komen pas op gang als bepaalde brede welvaart aspecten zijn gekwantificeerd. Denk dan aan bijvoorbeeld de bijdrage aan het terugbrengen van wateroverlast, CO2 reductie, gezondheidswinst. Uiteindelijk er voor de financiering van NbS kwantificering nodig om NbS projecten te laten slagen. Maar tegelijkertijd: Versimpeling van brede welvaart en NbS in alleen kwantitatieve normering ondermijnt de kern van deze begrippen. De kracht van brede welvaart zit ook in het faciliteren van een normatieve discussie en visievorming. Regionale actoren haken aan op het kwalitatieve gesprek en het zoeken naar een gezamenlijk kompas, brede welvaart helpt hierbij. Generieke indicatorensets sluiten daarom niet altijd aan op de regionale realiteit. Gebruik indicatoren daarom als gespreksinput en voor lerend beleid.

Conclusie en blik vooruit

Er is synergie tussen NBS en brede welvaart. Brede welvaart kan bijdragen aan de langere termijn legitimiteit van NBS waardoor het denken vanuit brede welvaart NBS in een positief licht plaatste. En het multifunctionele van NBS heeft het in zich om bij te dragen aan het vergroten van brede welvaart.

We concluderen echter ook dat er twee richtingen bestaan in het denken over brede welvaart. Enerzijds is daar de focus op ontwikkelingen van wetenschappelijke methodieken waarmee brede welvaart kwantitatief inzichtelijk gemaakt kan worden, anderzijds biedt het fluïde karakter van brede welvaart juist mogelijkheden om in de praktijk diverse belangen samen te brengen en in dialoog te gaan.

Om de synergie te versterken zien we dat de institutionalisering van brede welvaart verder gebracht moet worden. Dat vraagt om een doorontwikkeling van het onderwerp brede welvaart binnen institutionele arrangementen. Met de bril van multi-level governance zien we kansen door betere en sterkere verbindingen tussen het rijk, de provincies en de gemeenten en waterschappen. Met een multi-actor governance bril zien we kansen om de rol van brede welvaart in multi-stakeholder tools. Daarvoor is er behoefte aan een sterker link tussen brede welvaart en NBS in de praktijk. Het werken conform de SEIS methode kan deze link versterken doordat de verschillende aspecten van brede welvaart met elkaar onderzoekt worden. Bij het

concretiseren van NbS projecten kan men gezamenlijk vaststellen welke aspecten significante baten kunnen opleveren waar (één van de) betrokken partijen ook voor willen betalen. Uiteindelijk wil men kasstromen laten ontstaan waar financiers in willen investeren.

Referenties

Coalitieakkoord 2026-2030 . Aan de slag. Bouwen aan een beter Nederland. D66, VVD en CDA. 30 januari 2026. Den Haag.

Eldik, Zoë van, Maxime Eiselin, Jan Willem den Besten, Trond Selnes, Alwin Gerritsen, Emmie Spape, Stas Peters, Anais Wens, Barteld Vervelde, Marianne Platel, Donna Slaman, Jort de Vries (2026). Governance van Nature-based Solutions: praktijkinzichten van actoren. Baseline report 2025. December 2025. NL2120.

Folkert, R. en F. Speijer (2026). Sociaaleconomische effecten PAGW maatregelen. PAGW en NL-2120. Powerpoint presentatie NL-2120.

Meulman, Speijer, van den Broek, Nijmeijer (2026) Sociaaleconomische Impact Scan (SEIS): Tool voor inventarisatie van sociaaleconomische effecten van nature-based solutions. NL-2120.

Speijer, Nijmeijer, Meulman, Reinhard, Birker en Folker (2026) Sociaaleconomische meerwaarde van NBS bij PAGW systeemmaatregelen Meergeulenconcept en IJssel-Vechtdelta.

Middeldorp, Marten, Joran Veldkamp, Francine Burema, Aron Joosse (2024). Atlas voor gemeenten 2024 – brede welvaart. 11 november 2024.

Raad van State (2025). Afdeling Advisering van de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt de Ontwerp-Miljoenennota 2026. No. W06.25.00214/III. 's-Gravenhage, 10 september 2025. Bij Kabinetsmissive van 1 september 2025, no.2025001800, op voordracht van de Minister van Financiën. Den Haag.

Rijksoverheid (2022). Waar voor ons geld: IBO Publieke investeringen in een politiek-bestuurlijke context.

SER (2024). Perspectief op brede welvaart in 2040 Bouwen aan de economie van de toekomst NR.01 - januari 2024. Den Haag.

Auteurs
Joris Gort, Sander van den Burg, Trond Selnes
Wageningen Research